

Rapport från inspektion den 2 april av Överförmyndaren i Norrtälje kommun

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län (Länsstyrelsen) riktar kritik mot Överförmyndaren i Norrtälje (Överförmyndaren) på följande punkter:

- Bristfällig hantering av ärende med omyndig utan ställföreträdare.
- Bristfällig hantering av ansökningar om entledigande.

Länsstyrelsen riktar viss kritik mot överförmyndaren på följande punkt

- Bristfällig handläggning av ärende under uppbyggnad.

Inledning

Länsstyrelsen besökte överförmyndarens kansli den 2 april 2025. Vid inspektionen granskade vi överförmyndarens register över ställföreträdarskap samt 46 enskilda akter. I bilagan till rapporten finns information om vilka akter som vi granskade.

Den 1 september 2025 meddelade överförmyndaren att man inte hade något att erinra mot sakinnehållet i det utkast till rapport Länsstyrelsen skickat ut. Länsstyrelsen gick igenom rapporten med överförmyndaren vid ett digitalt sammanträde den 16 september 2025. På sammanträdet deltog Ralf Lennholm, ersättare för överförmyndaren, Johan Graflind, enhetschef samt tjänstepersoner från överförmyndarens kansli. Från Länsstyrelsen deltog Anton Tysklind och Anna-Karin Alm.

I rapporten tar vi upp de ärenden som vi haft något att anmärka på.

Uppföljning av föregående rapport

I rapporten från föregående inspektion (dnr 8424-2024) riktade Länsstyrelsen kritik mot överförmyndaren på följande punkter:

- Ingen omprövning av förvaltarskap.
- Arvodesbeslut ändrade till nackdel för huvudmannen.
- Bristfällig handläggning i förmynderskap.
- God man har inte fått yttra sig innan granskningsanmärkning.
- Bristfällig tillsyn av godmanskap.
- Lång handläggningstid vid granskning av årsräkning.

Inget ärende har följts upp särskilt vid årets inspektion.

Aktgranskning med kritik

Omyndig utan ställföreträdare

Sammanfattning av granskningen

I akt 2024029 gällande en omyndig, där en god man är förordnad enligt 11 kap. 2 § föräldrabalken (1949:381) (FB), noterade Länsstyrelsen följande.

Barnet är folkbokförd i Sverige sedan den 23 mars 2023. Enligt handlingar i akten var barnets mamma och pappa i Sverige men var dock inte registrerade som vårdnadshavare. Det framgick inte av akten vem som var vårdnadshavare för barnet. Det framgick inte heller om barnet hade en god man eller annan form av ställföreträdare, som exempelvis en särskilt förordnad vårdnadshavare eller förmyndare. Det enda som framgick var att det pågick någon sorts ärende gällande fastställande av moderskap och faderskap.

Den 14 februari 2024 förordnade överförmyndaren en god man enligt 11 kap. 2 § FB. Anledningen till att gode mannen förordnades framgick inte av beslutet eller någon annan handling i akten. Det framgick inte heller vad gode mannens uppdrag var.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt 11 kap. 2 § FB ska en god man förordnas när den enskilde, barnet i detta fall, har ett motstridigt intresse i en rättshandling i förhållande till sin förmyndare, vårdnadshavare, gode man eller förvaltare. I ärendet har en god man förordnats enligt 11 kap. 2 § FB trots att barnet till synes inte har någon legal ställföreträdare. En tillämpning av 11 kap. 2 § FB förutsätter att det redan finns till exempel en förmyndare eller god man för den omyndige. Överförmyndaren saknade därmed stöd att förordna god man enligt 11 kap. 2 § FB. Överförmyndaren har heller inte vidtagit några åtgärder för att utreda frågan vidare, exempelvis angående vem som företräder barnet i frågan om fastställande av moderskap och faderskap och inte heller underrättat socialtjänsten att barnet står utan vårdnadshavare.

Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt, förutom i vissa undantagssituationer, ska innehålla en klagande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande (32 § förvaltningslagen (2017:900) (FL)). I förarbetet till bestämmelsen framgår att motiveringsskyldigheten i praktiken gäller för alla beslut som är överklagbara och att undantagsregeln ska tolkas snävt. För att det kunna göras undantag krävs att det för myndigheten, vid en objektiv bedömning, i princip ska framstå som självklart att någon motivering inte är behövlig (prop. 2016/17:180 s. 186 ff.). Överförmyndarens beslut gällande förordnande av god man har inte tydliggjort de omständigheter som legat till grund för beslutet och därför inte motiverat anledningen till att en god man förordnats.

Länsstyrelsen anser att överförmyndaren hanterat ärendet bristfälligt och riktar därför kritik mot överförmyndaren.

Hantering av ansökningar om entledigande

Sammanfattning av granskningen

I ärende 2022254 gällande ett godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB noterade Länsstyrelsen följande.

Godmanskap anordnades den 30 mars 2023. Den 25 juni 2024 skickade en socialsekreterare in ett klagomål på gode mannen. På överförmyndarens begäran skickade gode mannen in ett yttrande

där hon bemöter klagomålet men också uttrycker att hon "gärna blir entledigad från detta uppdrag".

Den 11 juli 2024 skickade huvudmannen själv in en ansökan om byte av god man. Överförmyndaren beslutade om avslag på huvudmannens ansökan den 8 januari 2025. Mellan den 11 juli 2024 och den 8 januari 2025 vidtog överförmyndaren inga åtgärder avseende ansökan från huvudmannen eller gode mannens eventuella begäran om att bli entledigad.

I akt 2024243 gällande ett förmynderskap där en god man är förordnad enligt 11 kap. 2 § FB noterade Länsstyrelsen följande.

Den 23 december 2024 skickade förmyndaren in ett klagomål på gode mannen och uppgav att hen ville att gode mannen skulle bytas ut. Överförmyndaren svarade förmyndaren att man borde låta julhelgerna passera först. Förmyndaren svarade överförmyndaren samma dag att hen önskar att gode mannen byts ut. Överförmyndaren meddelade då förmyndaren att personalen som har hand om byten skulle komma tillbaka den 7 januari 2025 och att frågan därför behövde vänta till dess.

Den 7 januari 2025 skrev förmyndaren på nytt till överförmyndaren gällande byte av god man. Den 8 januari vidarebefordrades klagomålet till gode mannen för yttrande, som inkom med svar samma dag där han motsatte sig uppgifterna i klagomålet. Överförmyndaren svarade gode mannen samma dag med följande meddelande: *"Tack [god man]! Ingen kan göra det bättre än du."*

Den 10 januari meddelade gode mannen att han och förmyndarens far nått en bra dialog och att allt "är på banan". Med anledning av det meddelandet skrev överförmyndaren till förmyndaren att saken inte kommer att föranleda någon ytterligare åtgärd från överförmyndarens sida om hen inte skulle inkomma med ytterligare synpunkter inom en vecka.

Förmyndaren svarade inte på överförmyndarens skrivelse. Vid tiden för Länsstyrelsens inspektion hade överförmyndaren inte fattat något beslut gällande ansökan om byte.

Komplettering från överförmyndaren

Överförmyndaren inkom med en kompletterande handling gällande akt 2024243 den 29 september 2025. Handlingen visade att det skett ytterligare korrespondens mellan överförmyndaren och

förmyndaren där förmyndaren uttrycker att hon inte vill ha någon kontakt med gode mannen. Handlingen fanns i akt 2024242 som avser syskonet till barnet i akt 2024243.

Länsstyrelsens bedömning

Om en god man eller förvaltare gör sig skyldig till missbruk eller försummelse vid utövandet av sitt uppdrag eller kommer på ekonomiskt obestånd och på grund av detta är olämplig för uppdraget eller av någon annan anledning inte längre är lämplig att inneha uppdraget ska gode mannen eller förvaltaren entledigas. Beslut om entledigande fattas av överförmyndaren (11 kap. 20 § FB).

En ansökan om entledigande av en god man eller förvaltare får göras av huvudmannen själv, hans eller hennes make eller sambo och närmaste släktingar (11 kap. 15 och 21 §§ FB).

En god man har också rätt att på egen begäran bli entledigad från sitt uppdrag (11 kap. 19 § 2 stycket FB).

Ett ärende hos en myndighet ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts (9 § FL).

Ärende 2022254 har präglats av inaktivitet från överförmyndarens sida. I ärendet uttryckte gode mannen själv skriftligt att hon eventuellt önskade att bli entledigad. Trots detta vidtog överförmyndaren inga uppföljningsåtgärder vare sig för att reda ut gode mannens intention med sin skrivelse eller att rekrytera någon ny god man. När huvudmannen själv skickade in en ansökan om byte av god man tog det sex månader för överförmyndaren att fatta beslut utan att några åtgärder vidtogs i utredningssyfte från att ansökan kom in till att beslut fattades.

I ärende 2024243 hade överförmyndaren ännu inte fattat något beslut gällande ansökan om byte trots att det gått över tre månader från det att ansökan kommit in och att en viss utredning skett under januari månad 2025. Korrespondensen mellan gode mannen och överförmyndaren under utredningens gång väcker också frågan om utredningen skett på ett opartiskt sätt. Länsstyrelsen anser inte att den korrespondens överförmyndaren har kompletterat med i ärendet är ett tydligt återtagande av ansökan från förmyndaren. Överförmyndaren borde således antingen tydliggöra om ansökan återkallats eller prövat ansökan.

Länsstyrelsen vill också understryka vikten av att dokumentera handlingar som tillför något i ett ärende på ett korrekt sätt.

Länsstyrelsen anser att överförmyndaren agerat passivt och inte fullföljt sina åtaganden utifrån hur ett ärende ska handläggas enligt 9 § FL gällande en snabb och rättssäker handläggning. Länsstyrelsen riktar därför kritik mot överförmyndaren och uppmanar överförmyndaren att se sina rutiner gällande entledigande av ställföreträdare.

Handläggning av ärende under uppbyggnad

Sammanfattning av granskningen

I akt 2024069 som vid tiden för Länsstyrelsens inspektion fortfarande var under uppbyggnad noterade Länsstyrelsen följande.

Den 13 mars 2024 inkom ett läkarintyg till överförmyndaren som uttryckte att huvudmannen i fråga har ett behov av ett godmanskap i full omfattning.

Ärendet handlades kontinuerligt fram till den 21 augusti 2024 då det i en tjänsteanteckning antecknades att kontaktförsök skulle göras med huvudmannen. Sedan hände inget i ärendet fram till den 31 januari 2025 då huvudmannens dotter kontaktade förvaltningen. Handläggningen av ärendet återupptogs då genom att överförmyndaren begärde in ett nytt läkarintyg den 5 februari 2025. Den 3 mars inkom ett nytt läkarintyg och den 1 april inkom även en social utredning. Överförmyndaren påbörjade rekryteringen av en god man den 1 april 2025.

Länsstyrelsens bedömning

Överförmyndaren ska ansöka om anordnande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB eller förvaltare hos tingsrätten om överförmyndaren får reda på att det behövs (5 § Förmyndarskapsförordningen (1995:379) (FFO)). Om överförmyndaren har tagit emot en anmälan om behov av den här typen av ställföreträdarskap ska överförmyndaren utreda om det finns förutsättningar för en ansökan till tingsrätten eller om ärendet ska avskrivas.

Överförmyndaren ska se till att ärendet blir utrett i den omfattning som ärendet kräver (23 § FL). En snabb handläggning hos överförmyndaren är av rättssäkerhetsskäl viktigt för den enskilde,

som annars kan riskera att dennes personliga eller ekonomiska förhållanden försämrats. Ärenden ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts (9 § FL). Gällande anmälningar om behov av förvaltare har JO i beslut den 13 maj 2015 (dnr 5228-2014) uttalat att det är angeläget att den som är i behov av sådan hjälp kan få den hjälpen utan dröjsmål.

Överförmyndaren har till synes tappat bort ärendet i fem månader vilket resulterat i att nya handlingar har behövt begäras in. Det tog också överförmyndaren över ett år från att den första anmälan kom in till att rekrytering av en potentiell god man påbörjades. Länsstyrelsen anser att överförmyndaren måste bedriva någon slags tillsyn i samtliga ärenden, vilket även ställer krav på en fungerande bevakning.

Länsstyrelsen riktar viss kritik och uppmanar överförmyndaren att se över sina rutiner för att framöver ha en snabbare handläggning av ärenden under uppbyggnad.

Aktgranskning utan kritik

Motivering av arvodesbeslut och uttagsmedgivanden

Sammanfattning av granskningen

Länsstyrelsen noterade genomgående i överförmyndarens akter att arvodesbeslut och uttagsmedgivanden saknar motivering och tillämpligt lagrum.

Länsstyrelsens bedömning

Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt, förutom i vissa undantagssituationer, ska innehålla en klagande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande (32 § FL). I förarbetena till bestämmelsen framgår att motiveringsskyldigheten i praktiken gäller för alla beslut som är överklagbara och att undantagsregeln ska tolkas snävt. För att det kunna göras undantag krävs att det för myndigheten, vid en objektiv bedömning, i princip ska framstå som självklart att någon motivering inte är behövlig (prop. 2016/17:180 s. 186 ff.).

Länsstyrelsen anser att även överförmyndarens beslut om samtycke till uttag samt beslut om arvode till ställföreträdare ska innehålla en motivering och tillämpliga lagrum. Hur omfattande en motivering behöver vara får bedömas utifrån vilken typ av beslut som det rör sig om. I enklare beslut bör motiveringen enligt Länsstyrelsens mening kunna vara relativt kortfattad.

Uppföljning godmanskap för okänd arvinge

Sammanfattning av granskningen

I ärende 2020086 gällande ett godmanskap enligt 11 kap. 3 § FB noterade Länsstyrelsen följande.

Den 2 maj 2020 förordnades en god man enligt 11 kap. 3 § FB med uppdrag att bevaka okänd arvinges rätt i dödsbo. Den 4 januari 2021 registrerades bouppteckningen hos Skatteverket. Enligt bouppteckningen är den okända arvingen i ärendet ensam arvinge. Det framgår dock inte av akten att en kungörelse av arvet har skett.

Länsstyrelsens bedömning

Om det när en bouppteckning förrättas inte kan utrönas huruvida en arvinge som är berättigad till arv finns, ska Skatteverket på anmälan av den som har boet i sin vård eller då förhållandet annars blir känt, utan dröjsmål kungöra arvfallet i Post- och inrikes tidningar.

Kungörandet ska innehålla en uppmaning till okända arvingar att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från den dag då kungörelsen gjordes. Detta gäller både om arvingens namn eller vistelseort är okänt (16 kap. 2 § Ärvdabalken (1958:637) (ÄB)).

Gode mannen står under överförmyndarens tillsyn. Även om det är Skatteverkets uppgift att kungöra arvfallet bör överförmyndaren säkerställa att gode mannen fullgör sina skyldigheter i uppdraget. En av dessa uppgifter är att se efterse att kungörelse genomförs. Länsstyrelsen uppmanar överförmyndaren att omgående kontrollera huruvida kungörelse gjorts i förekommande ärende samt att se över sina rutiner gällande liknande ärenden framöver.

Motivering av omprövat arvodesbeslut

Sammanfattning av granskningen

I akt 2019129 gällande ett förvaltarskap noterade Länsstyrelsen följande. Den 31 maj 2023 fattade överförmyndaren ett arvodesbeslut. Beslutet överklagades av förvaltaren den 13 juni 2023. Överförmyndaren omprövade beslutet och fattade den 21 juni 2023 ett nytt beslut där arvodet ändrats. På det nya beslutet stod det skrivet för hand att det ersatte det tidigare beslutet. Beslutet saknade motivering till varför beslutet ändrats. Överförmyndaren underrättade tingsrätten om förändringen samtidigt som överklagandet och det nya beslutet lämnades över. Skälen till ändringen framgick dock av följebrevet till tingsrätten.

Länsstyrelsens bedömning

Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt, förutom i vissa undantagssituationer, ska innehålla en klargörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande (32 § FL). I förarbetet till bestämmelsen framgår att motiveringsskyldigheten i praktiken gäller för alla beslut som är överklagbara och att undantagsregeln ska tolkas snävt. För att det kunna göras undantag krävs att det för myndigheten, vid en objektiv bedömning, i princip ska framstå som självklart att någon motivering inte är behövlig (prop. 2016/17:180 s. 186 ff.).

Motiveringsskyldigheten gäller alla beslut som fattas av överförmyndaren, även de som omprövas. När ett beslut omprövas upprättas ett nytt beslut och det ska motiveras i samma utsträckning som det ursprungliga beslutet. Länsstyrelsen uppmanar än en gång överförmyndaren att se över sina rutiner gällande motivering av beslut.

Övrigt

Granskning av årsräkningar

Inför Länsstyrelsens inspektion har överförmyndaren informerat Länsstyrelsen om handläggningstiden gällande årsräkningar för räkenskapsåret 2023. Den 31 oktober 2024 var 95,3 % av

årsräkningarna färdiggranskade. Den sista årsräkningen avseende år 2023 granskades den 18 februari 2025. Länsstyrelsen kommer att följa upp överförmyndarens granskning av årsräkningar vid 2026 års inspektion.

Rapporten har upprättats av Anton Tysklind med Anna-Karin Alm medverkande.

Bilaga:

Granskade akter

Kopia till:

Överförmyndaren

Kommunfullmäktige

Kommunstyrelsen

Kommunrevisorerna

Justitieombudsmannen

Granskade akter

Godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB

Akt 2024134, 2021144, 2018167, 2019073, 2021120, 2023131, 2024082, 2208051, 2022254, 2020164, 2020047, 2022289, 91033, 2023061, 2023197, 2022171, 2010076

Förvaltarskap

Akt 2022196, 2007121, 2013132, 2019081, 2021339, 2024091, 2020328, 2021030, 2019129

Godmanskap och förvaltarskap

Akt 2020149, 2015281

Godmanskap enligt 11 kap. 1 och 3 §§ FB

Akt 2020085, 2021022, 2024255, 2020086

Godmanskap för ensamkommande barn

Akt 2022180, 2024029

Förmynderskap

Akt 2024090, 2018164, 2024162, 2025044, 2024063, 2024243, 2024274, 2024088

Under uppbyggnad

Akt 2023244, 2024009, 2024069, 2024102